

Радован Радиновић

Београдски форум за свет равноправних

КОСМЕТСКО ПИТАЊЕ И ОДБРАНА СРБИЈЕ

Сажетак

У раду се разматра утицај Косметског питања на геостратешки положај Србије. Код тога се узима у обзир чињеница да је Космет привремено окупиран и да је на њему изграђена једна од највећих војних база САД у Европи. Све то се сагледава и у контексту могућих даљњих прекомпоновања Балкана, што не би могло проћи без нових оружаних сукоба. Прворазредни безбедносни изазов Србије који би могао довести до оружаног сукоба је евентуално насилно припајање Севера КиМ у састав самопроглашене државе Косово. То би несумњиво изазвало војно реаговање Србије са несагледивим последицама. Опстанак Републике Српске је такође угрожен, а под одређеним околностима, та угроженост би могла попримити и облик оружаног сукоба. У улози интервентних снага које би имале намеру да укину Републику Српску, могле би се наћи оружане снаге Хрватске или БиХ, или њихова коалиција, што би морало довести до војног ангажовања Србије и то у њеној улози гаранта Дејтонског споразума. За наведене безбедносне изазове Србија се мора припремити и то у виду конкретних војних радњи и поступака.

Кључне речи: *Космет, Република Српска, геостратешки положај, безбедносни изазов, стратешка концепција одбране, облик војне организације, стратегијско планирање*

ОСНОВНА ЗНАЧЕЊА

Када кажемо “Косметско питање”, имамо у виду да је тај део наше државе привремено окупирана територија, иако формалноправно гледајући то тако не изгледа, јер се тамо налазе међународне војне снаге (КФОР) и то са мандатом који им је дао Савет безбедности УН. Ипак, на том делу наше државе албанска национална мањина је нелегално прогласила своју државу. Уз подршку западних сила на челу са САД држава Србија је потпуно развлаштена на том делу своје територије, народ протеран, а повратак му онемогућен. То што је остало од нашег народа на КиМ, сем северног дела у ширем рејону Косовске Митровице (тзв. север Косова и Метохије) у сваком смислу и погледу је у потпуности обесправљен и сатеран у гета, а имовина узурпирана. Власт у покрајини држи криминална врхушка која води порекло од терористичке паравојне организације ОВК која је оружаном побуном против државе Србије и уз подршку и помоћ НАТО агресије насилно отцепила нашу јужну покрајину и на њој успоставила другу албанску државу на Балкану. На том делу Србије САД су формирале једну од највећих војних база у Европи (Бонстил). Дакле, Космет је попримио сва обележја окупиране територије. Србија са правом ту окупацију сматра привременом све дотле док се не створе општи геополитички, међународни и унутрашњи услови да се та окупација оконча или док Србија фактички и формално не призна и прихвати да то више није њена територија. Што ће се догодити у будућности остаје да се види, али за сада само мањи део севера покрајине је фактички изван ефективне власти албанске заједнице. На том делу територије, према Бриселском споразуму, треба да се формира центар заједнице српских општина. Што ће суштински тај ентитет представљати и који ће простор и насеља обухватати, такође треба да се види.

Други значењски аспект “Косметског питања” садржан је у његовој суштинској карактеристици замрзнутог конфликта, око чијега се одмрзавања воде разговори између привремених институција покрајине и представника државе Србије, уз веома пристрасну медијацију представника бриселске администрације. Овом другом значењском аспекту Косметског питања треба додати и чињеницу да се у Србији припрема покретање масовног унутрашњег националног дијалога који треба да резултира предлозима најбољих и најправеднијих решења тог дуготрајног сукоба између историјског (српског) и етничког (албанског) права на КиМ.¹⁾

1) Бранислав Крстић, *Косово између историјског и етничког права*, Кућа Вид, Београд, 1994.

Косметско питање је вишезначно и може се посматрати у различитим контекстима: као демократско, историјско, друштвено-политичко, државно, етничко, религијско, економско и цивилизацијско питање. Но, оно је у суштини увек било геополитичко питање првога реда. На њему су се кроз историју укрштали а и данас се укрштају интереси и смерови утицаја великих сила. Пресеци тих силница утицаја великих сила на Балкану чинили су тзв. Балкански геополитички чвор, а његово језгро је било, и данас је, Косово и Метохија.²⁾ Као такво, Косметско питање је одувек испољавало посебан утицај на одбрану Србије, како од спољних сила које су према том делу Србије свагда имале своје отворене претензије, тако и од унутрашње деструкције државе од стране Албанаца, почев од широког спектра демонстрирања нелојалности према држави Србији, до свих врста политичке побуне, устанака и оружане побуне ради сецесије тог дела наше државе. У овом тексту нас занима како Косметско питање утиче на проблематику одбране Србије. Остали аспекти тога питања нас овде не интересују.

Што се тиче значења синтагме “одбрана Србије”, овде под тим подразумевамо како Косметско питање утиче на геостратешки положај наше земље на оним стратешким правцима који директно воде ка КиМ или од њега ка другим деловима простора Србије, какав утицај има Косметско питање на избор и операционализацију стратешке концепције одбране, те на избор модела војне организације, а посебно на модел стратегијског груписања оружаних снага на стратегијским правцима и просторијама. У разматрању ових питања износима властита гледишта онако како их ми видимо, а не како су та питања евентуално решена у пракси, јер ми та решења не знамо. Зато читалац овај прилог не би требало да схвати ни као критику (имплицитну и експлицитну), ни као доцирање, већ само као прилог што бољег разумевања тог несумњиво веома компликованог и са становишта наше одбране веома значајног питања.

Однос Косметског питања и наше одбране може до одређене мере попунити и одговор на питање какав утицај на нашу одбрану и њену свеколику операционализацију у виду основних стратешких опредељења и бројних системских и практичних организацијско-техничких решења испољава и питање опстанка и очувања Републике Српске. Тај наш ентитет ће се у блиској будућности наћи пред великим изазовима и опасностима. Као што се зна, Србија је гарант Дејтонског споразума, а то подразумева и одговарајућу спремност и одговорност за опстанак Републике Српске у окви-

2) М. Степић, *Косово и Метохија – постмодерни геополитички експеримент*, Институт за политичке студије, Београд, 2012, стр. 7 и 65-70.

рима тог државно-политичког аранжмана. У свему томе није без значаја ни питање да ли је Србија свесна, а нарочито способна, да у таквим околностима на адекватан и нужан начин одговори тој својој међународној обавези. Конкретно, да ли обавеза гаранта Дејтонског споразума подразумева и одговарајуће делотворно ангажовање, укључујући и примену војне силе против оног који би насилно покушао да укине Републику Српску или да угрози њену територијалну целовитост. Наш одговор на то питање је потврдан, тј. Србија такву обавезу има и за њено испуњење треба на време припремити и увежбати одговарајућа системска решења.

УТИЦАЈ КИМ НА ГЕОСТРАТЕШКИ ПОЛОЖАЈ СРБИЈЕ

На геостратешки положај Србије Косово и Метохија утиче својим двама карактеристикама: (1) свеукупним ресурсима са којима располаже овај део Србије (2) значајем тога простора за друге битне стратегијске правце и просторе наше државе. У тексту који следи изложићемо неколико реченица о свакој од ове две карактеристике.

(1) Свеукупни ресурси КиМ. Ради се о простору од око 10800 квадратних километара. Рекло би се не велика површина и зато не велики одбрамбени ресурс. Но, то тако није ако се има у виду да је Србија релативно мала држава и да би јој губитак тих десетак хиљада километара значило редуковање њеног ионако малог простора. На том делу Србије, према проценама (јер нема прецизних података зато што су косметски Албанци опструирали званични попис становништва) живи око 1700000 становника. Питање је да ли је и то поуздан податак, јер је интензитет исељавања са КиМ задњих неколико година посебно висок. Али, по себи број становника на КиМ није од неког специфичног значаја за одбрану и безбедност Србије, ако имамо у виду чињеницу да је албанско становништво готово стопроцентно антисрпски настројено. Једини демографски ресурс који има позитиван утицај на геостратешки положај Србије је бројност становника српске националности који живи на КиМ. Та бројка се процењује на око 150000, а од тог броја се највише односи на становништво севера Косова и Метохије.

Што се тиче природних ресурса: руде угља и метала, воде и шуме итд. ту је сасвим друга прича. У том погледу КиМ спада у највредније делове Србије. На Косову и Метохији се налази један од највећих рудника олова и цинка у Европи, велики електро-енергетски капацитети, комбинат Трепча и други рударско-геолошки

и индустријски ресурси, који су или девастирани или недовољно стављени у функцију. Ту свакако треба навести и велики и веома вредан туристички комплекс Шаре који чека повољније време и могућност да искаже своје вредности и ресурсе.

(2) Значај простора Косова и Метохије. Та карактеристика је много значајнија за геостратешки положај Србије од природних и развојних ресурса који су као што смо видели веома велики. Простор Косова и Метохије је од непроцењивог значаја за остале делове Србије са којима се Косово додирује или ка њима гравитира. Најпре ваља истаћи једну метафору коју је иначе веома уверљиво образложио др Миломир Степић, а то је да се КиМ може сматрати геостратешком тврђавом Балкана,³⁾ а тиме свакако и Србије. Ако би смо наставили тим метафоричким језиком, могли би смо рећи да је КиМ истовремено и ‘‘меки трбух’’ Балкана, а зна се да је Балкан ‘‘меки трбух’’ Европе. Војним запоседањем Косова и Метохије отварају се могућности за релативно једноставну контролу простора Рашке области, севера и северозапада Србије, долине Ибра и Поморавља на северу, те јужне Србије, односно јужноморавске стратешке проходнице.

Простор КиМ је за стратешку стабилност наше државе огroman.⁴⁾ Он повећава иначе малу стратешку дубину државног простора Србије на њеном јужном стратедијском правцу и то за читавих 100 км. Без тог дела наше државе најужи део државног простора Србије на јужноморавском стратедијском коридору своди се на свега око 100 км, што је знатно испод захвата операцијске зоне једног мањег корпуса копнене војске. Овој неповољној чињеници ваља додати и нову још неповољнију, а то је да је тај простор (Медвеђа, Бујановац, Прешево) насељен већинским албанским становништвом које одавно изражава изразито негативан однос према држави Србији, иако у њој ужива сва права и привилегије које уживају друге националне заједнице Србије. Ту свакако треба узети у обзир и вишегодишњи притисак који на разне начине врши албанска национална мањина на ове делове наше територије ради убрзане албанизације југа Србије и чвршћег демографског увезивања са простором Косова и Метохије. О томе сведочи и отворено писмо које је група од 60 интелектуалаца и јавних личности упутила највишим руководством наше државе.⁵⁾ Ради се о фиктивном

3) Детаљно видети код М. Степић, *Косово и Метохија – постмодерни геополитички експеримент*, Институт за политичке студије, Београд, 2012, стр. 25-65.

4) Детаљније Р. Радиновић: „Геостратешки положај Србије и опстанак Републике Српске“, *Политика националне безбедности*, Институт за политичке студије, Београд, 1/2017.

5) Видети текст писма са именима и титулама потписника датог у недељнику *Печат*, бр. 491, 13. 10. 2017, на стр. 68-69.

пријављивању припадника албанске народности како би се број Албанаца у бирачким списковима повећао, о убрзаном и неконтролисаном куповању српских кућа, имања и пословних простора, о безобзирном мењају назива улица, тргова и јавних установа, како би се у овом делу Србије затрло свако српско присуство. Тај процес расрбљивања овог дела Србије је толико поодмакао да тај део Албанци називају “Источно Косово”. Тиме Албанци и са Космета и са југа Србије јасно изражавају своје сепаратистичке и антидржавне намере.

Не мањи утицај на стратешки положај наше земље од наведених вредности Косова и Метохије има и морални значај овога дела наше државе. Космет је у истинском смислу историјско средиште српске државе. Он је дакле државно и духовно, дакле цивилизацијско и идентитетско средиште Србије. На завету којег су дали косовски јунаци пред битку 1389. год. Израсла је снажна митска свест нашег народа без чега се не може разумети ни наша прошлост ни наша садашњост, а без тога се не може замислити ни наша будућност. Космет је родно место буквално сваког Србина и нема те силе која ту светињу може избацити или избрисати из наше духовности и идентитета нашег народа. Макар оно било и окупирано као што је то данас, као што је то било и вековима под Турцима, Косово не престаје да надахњује наш народ у борби за слободу и то ону “златну” слободу какву су је за вечност означили косовски заветници. Са Косовом, без обзира ко њиме тренутно влада, смо много јачи него без њега, у никад неугаслој нади да ћемо се њему и оно нама једног дана вратити. Није онда ништа чудно ни необично што нам европски и атлантистички апаратчици топло препоручују да се манемо култова и митова и окренемо будућности. Они знају да ћемо без Косова остати и без душе и без срца, а онда смо сведени на пуку јединку – индивидуу без идентитета. То је сан оних који намеравају да са нама вечно владају али и замка за коју треба да се ухвате наши еврофанатични скоројевићи односно псеудоелите које зарад чланства у ЕУ треба или намеравају да уступе најмаркантнију црту нашег свеукупног идентитета.

КИМ И РС КАО БЕЗБЕДНОСНИ ИЗАЗОВИ СРБИЈЕ

Самом чињеницом да нам је КиМ отето уз помоћ западних НАТО сила у једном агресивном, неправедном и од Савета безбедности неодобреном рату, по себи је негативна чињеница безбедности наше државе. На простору КиМ, које је још увек формално и фактички део територије Србије, налазе се два маркантна знака страног, могло би се рећи, непријатељског присуства. Први

је КФОР – тзв. међународне војне снаге које су одлуком Савета безбедности распоређене на КиМ да чувају мир. А оне су, у ствари, снаге НАТО или снаге окупатора и окупације, које се свим силама труде да на КиМ буде што мање Србије, а што више Албанаца и албанског фактора, било у виду локалног живља, било глобалног смисла тј. сваковрсне подршке велико албанској идеји. Такав међународни војни фактор не може Србији донети мир већ само неспокој, који је опомиње на то да она више није властна да управља својом територијом и што пре то буде признала и прихватила биће ближа и “милија” својим окупаторима.

Други маркантни знак страног војног присуства на нашој територији је америчка војна база Бонстил. Кажу да је то највећа страна војна база у Европи. Овај аутор није био тамо и то не зна из прве руке, али нема разлога да у то не поверује. Бонстил је и одговор на питање што је Америци требало да путем оружане агресије “спашава” Шиптаре од велико српске доминације. Не само да су нам окупирали КиМ и на нашој територији изградили своју војну базу, већ су нам додатно узурпирани и нове квадратне километре тако што су на административној граници Косова и остатка Србије инсталирали тзв. “копнену зону безбедности” и то на делу територије централне Србије. Тако да Србија фактички не контролише самостално и суверено и тај део своје територије. Куд може бити веће претње националној безбедности од ове: страна сила загосподарила нашим историјским средиштем које нам вековима даје идентитет и по чему смо народ такав какав јесмо и питање је када ће доћи време да одатле оде. Страна војна база на нашој постојбини пуна војске наоружане до зуба, у сталној претњи, коме другом него нама, да не смео крочити на тај део наше државе јер ће следити казна. Зар то није довољно знаковито да нам нема мира ни спокоја све дотле док нас преко нишана посматрају и не дозвољавају нам да као сав остали нормалан свет располажемо својом дедовином.

Уз све што је речено треба додати и јавно изречену претњу да ће косметским Шиптарима и њиховој злочиначкој квази држави пружити помоћ да формира своју војску. На тај начин би се легитимисала и легализовала “ОВК” која је на злочину стасала и ради злочина настала. Ако до тога дође, а нема разлога да се од тога не плашимо и дубоко забринемо, то би била најнепријатељскија војска која је икада настала било где у свету, јер би она била једино нациљана и усмерена против Србије и њене безбедности и територијалне целовитости. Вероватно Србија не би имала ни снаге ни моћи да спречи формирање те војске, јер та насилно наметнута квази држава има пуну помоћ и подршку атлантских сила које су Србију нападе 1999. год., и оних које ми данас сматрамо прија-

тељима и од њих тражимо подршку за наш безалтернативни европски пут, а ми би смо рекли беспуће. Јадног ли пријатељства, али и наше наивности. Они хоће послушнике и слуге, а ми се за сламку хватамо и самообмањујемо тако што своје окупаторе и непријатеље промовишемо у пријатеље и стратешке партнере.

Страно војно присуство на КиМ и намеру да самопроглашена квази држава Косово формира своју војску ваља сагледати и у контексту подмуклих планова за стварање “велике Албаније”, која готово да се оцртава на тлу Балкана, почев од државе Албаније, преко квази државе Косово, до посрнуле и подељене Македоније у којој Албанци све више постају преовлађујући политички фактор. У том погледу претња југу Србије у лику тзв. источног Косова (простор општине Медвеђа, Прешево и Бујановац), како тај део јужне Србије све чешће и све безобзирније називају Албанци је нови облик безбедносне претње нашој земљи. Није искључено да се на том делу југа Србије понови оружана побуна са почетка 2000-тих с тим што би она сада била са далеко озбиљнијим ангажовањем свеалбанског фактора. Готово је известно да би амерички комшилук звани Бонстил прискочио у помоћ “угроженим Албанцима источног Косова” и додатно припомогао нарушавању нашег територијалног интегритета и то на најосетљивијем месту нашег државног простора.

Најозбиљнији и у исто време и најтежи облик угрожавања безбедности Србије био би онај када би специјалне снаге “РОСУ” или било који други облик војног или полицијског организовања самопроглашене државе Косово предузео оружану интервенцију на северу КиМ ради његове политичке интеграције у остатак те непризнате државе. При томе ваља имати у виду чињеницу да тај део КиМ није под контролом тзв. привремених институција Приштине, без обзира што су Бриселским споразумом и каснијим поступцима имплементације тог споразума многе ингеренције које су биле у рукама локалних српских власти тог дела покрајине оете и већ интегрисане у тзв. косовски поредак. Тај преостали део власти које не контролишу привремене институције Приштине је кост у грлу како Албанцима на КиМ, тако ништа мање тзв. међународној заједници (оној атлантистичкој) која фактички влада нашом покрајином и то преко тих привремених институција. Потпуно смо уверени да представници те тзв. међународне заједнице (читај запада на челу са САД) не би имали ништа против једне акције по моделу блиц-крига којом би за кратко време и изненадно све ставили под јединствену власт привремених институција. Од тог момента не би имало више никакве потребе да се о било чему преговара,

а и Заједница српских општина која је “црвена марама” косовским властима, постала би потпуно безначајна и ствар прошлости. Једна таква оружана интервенција била би противна резолуцији 1244 која је још увек правно обавезујући документ СБ УН и вероватно би резултирала бројним жртвама на страни косметских Срба. Таква врста оружане интервенције косметских привремених институција не би била покренута без претходне изричите Или прећутне сагласности КФОР-а и УНМИК-а, што значи да је они не би спречили, иако им је то у мандату којег су добили од УН. Такође, то значи да то не би смело проћи без одговарајуће реакције Србије, а та реакција би неизоставно подразумевала употребу оружане силе и то оне и онакве која би била у стању да општу ситуацију врати на оно стање које је владало пре албанске интервенције. Како би у том случају реаговале снаге КФОР-а и НАТО тешко је проценити, али би то могло додатно искомпликовати стање безбедности наше државе, уз претњу и опасност да дође до нове интервенције НАТО против наше земље сличне оној из 1999. год. Вероватно не онаквог обима и интензитета, али свакако довољно да поново угрози наш опстанак.

Да ли је Србија одлучна да то и уради, у то нисмо сигурни, али смо сигурни да би она то морала да уради. У противном, њена спољна политика би изгубила сваки кредибилитет и она гарнитура власти за време чије владавине би се то десило могла би мирно да заувек напусти сваку наду да у будућности предводи државу. То би био акт велеиздаје и не би могао бити оправдан никаквим обзирима нити аргументима евентуалног очувања Србије од нових аката насиља западне војне алијансе и њених сила предводница. Да би Србија могла да изведе такву војну интервенцију за одбрану свог нападнутог народа на КиМ она би морала имати одговарајућу подршку великих сила, пре свих Русије и Кине. Да би се таква подршка могла очекивати, о томе треба благовремено постићи одговарајуће војно-политичке аранжмане. Нисмо сигурни да је то учињено, а без тога би се Србија могла наћи пред нерешивим безбедносним проблемима, или би се покајнички и издајнички покрила ушима и мољакала за политичку интервенцију СБ и ЕУ, од чега не би било никакве вајде. Све одлуке би биле блокиране од стране оних западних сила које су имали и које и даље имају пресудну улогу у отимању наше јужне покрајине.

Као што смо то већ рекли, Србија је једна од гаранта Дејтонског мировног аранжмана, а у том контексту и гарант опстанка Републике Српске у оквиру тог аранжмана. Република Српска се налази пред великим притисцима да пристане на неке ус-

тупке који воде у даљњу деструкцију њене аутономије и у даљње редуковање њених ентитетских права и овлашћења. Унитаризација БиХ је крајњи циљ оних који су овлаштени да кроје државно-политичко уређење те државе, и то све под изговором изградње функционалне БиХ без чега нема њеног чланства у ЕУ. У ту игру спољног фактора укључене су и унутрашње деструктивне снаге у Републици Српској. и до сада је било неколико покушаја извођења тзв. "обојене револуције", наводно ради свргавања Додика и његове власти, али се ту у ствари ради о укидању и обесправљивању Републике Српске као државно-политичког ентитета. Тим путем ће се и убудуће наставити али са још више жестине и лукавства. На то треба бити спреман, а на то упозоравају и аналитичари који се овом материјом баве већ дуже време као и уважени европски и светски експерти.⁶⁾

Да је нестанак РС давна жеља муслиманског дела БиХ и да ће то остати и убудуће, у то никога не треба посебно уверавати. То ће и убудуће бити константа у деловању против РС на широком унутарбосанском плану. Стога са тим делом БиХ као о активном противнику опстанка РС треба рачунати стално, а посебно у околностима у којима би дошло до озбиљнијег спољног или унутрашњег угрожавања даљњег опстанка тог српског ентитета. Србија би, по функцији гаранта Дејтонског уговора, била у обавези да предузме све активности и мере које налаже стање и општи контекст кризе и то тако да се безусловно обезбеди опстанак РС. То се напросто подразумева. Но, да ли се подразумева и радикална мера, ако би дошло до радикалне претње односно до насилног угрожавања Републике Српске, у то нисмо уверени. Заправо, пре нисмо него што јесмо, ако имамо у виду опште стање одбрамбене моћи Србије на данашњи дан. А оружаном угрожавању Републике Српске није без икаквих изгледа. Сетимо се само оних чувених изјава Стјепена Месића, у којима је он и као председник Хрватске, али и као грађанин, говорио да би, за случај да РС организује референдум за изјашњавање о будућем државно-правном статусу тог ентитета, војно напао и пресекао је на правцу Брчко-Модрича и тако са њом дефинитивно и за сва времена раскрстио и послао је у историју. Ни други политички актери хрватско-муслиманског корпуса нису били имуни на сличне изјаве. То су изјављивали и неки војни функционери Хрватске али и неки бивши ратници БиХ. Стога евентуалну оружану претњу Републици Српској, било од стране Хрватске, било од неке ад хок коалиције спољних и унутрашњих снага, треба веома озбиљно узети у разматрање. Србије мора бити

6) Видети С. Иконић, С. Каргановић, „Западни удар на западну српску државу“, *Печат*, бр. 488, 2017, стр. 24-28.

спремна и на такву акцију. Но, то би била далеко захтевнија војна акција од оне о којој смо говорили везано за север Косова и Метохије. Та акција би носила ризик новог ратног сукоба са несавременим последицама и у њу Србија не би смела улазити без подршке моћних савезника. Ту подршку, разуме се, треба благовремено договорити.

БЕЗБЕДНОСТ СРБА НА КИМ И ОПСТАНАК РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ – ФАКТОРИ ИЗБОРА И ОПЕРАЦИОНАЛИЗАЦИЈЕ СТРАТЕШКЕ КОНЦЕПЦИЈЕ ОДБРАНЕ СРБИЈЕ

Искуства из избора и основног карактера стратешке концепције одбране СФРЈ и Републике Српске у време њеног настајања и готово четворогодишње одбране, веома су негативна. То је произашло из дефанзивности као суштинске карактеристике обеју ових концепција. Њихова дефанзивност је произвела дефанзивну војну и политичку свест, што је неповољно утицало и на укупну борбену ефикасност оружаних снага обеју држава (ентитета). Уместо да стратедијску одбрану државе воде на једино прихватљив начин, а то је путем офанзивног метода употребе снага, оне су се препустиле вођењу тзв. класичне линијске одбране, без одговарајуће стратешке дубине, без офанзивних дејстава и примене дубоких маневара крупних војних снага. Једино је на тај начин било могуће поразити пубуњеничке и сепаратистичке паравојне формације бивших република СФРЈ које су се определиле за сецесију, као и војну коалицију муслимана и Хрвата у БиХ. Дефанзивна стратешка концепција је ЈНА у Словенији и Хрватској довела до сталног узмицања, све до њиховог повлачења из ових република, а ове републике до самосталних држава насталих путем оружане побуне и сецесије. У Републици Српској је државно и политичко руководство унапред одлучило да не тежи војном поразу муслиманско-хрватске коалиције, већ само одбрану РС. Рат се тако не може добити. Он се добија углавном преко војног пораза противника. Чекајући да се рат прекине по себи или под међународним притиском, довео је готово до сопственог војног пораза. Сетимо се само чињенице да су војне снаге непријатељске коалиције стигле на 20-так километара од Бања Луке, а да је војска РС била у тоталној дефанзиви и пред коначним војним поразом.

С обзиром на раније наведене безбедносне претње према РС и КиМ, те према југу Србије, а и на могућност потпаљивања кризних жаришта на неким другим деловима наше државне територије,

као и на могућност нових облика угрожавања безбедности наше државе из непосредног суседства што би изазвале стране силе, приоритетни стратешки циљеви које треба остварити су: стратегијско одвраћање; предупредивање евентуалних оружаних побуна и унутрашњих криза; спречавање стратегијског изненађења у евентуалном сукобу са неким од суседа и постизање брзе победе у таквом сукобу и стварање повољних стратегијских услова за вођење рата против коалиционих снага. У овом случају циљ је пружити могућност савезницима да својим ангажманом и претњом глобалним сукобом директно или индиректно утичу на прекид ратних непријатељстава. Сваки од наведених стратегијских циљева се најефикасније остварује веродостојном војном моћи и спремношћу и одлучношћу државе да у наведеним случајевима безбедносних претњи употреби оружану силу и да у том смислу унапред пружи нека видна и лако разумљива упозорења и сигнале.

Један од битних елемената операционализације стратешке концепције одбране и демонстрирања њеног карактера је избор облика рата. Најпре треба истаћи да се Србија не би требало одређивати за унапред изгубљени рат, а то би био ван сваке сумње рат против НАТО. Друге евентуалне војне коалиције или велике силе не спомињемо. Такви ратови данас и у догледној будућности су искључени. Нити има таквих коалиција, нити нека друга велика сила изван НАТО пакта нам прети нашој безбедности. То не значи да би смо требали дићи руке од одбране у рату који би изазвала нека суседна земља која је чланица НАТО и која би, сходно њеним претензијама, у првом реду према Косову, југу Србије и према Републици Српској угрозила нашу безбедност. Напротив, такав рат морали би смо прихватити, али уз одређење да се он што пре заврши, да се води на територији оне ратујуће стране која је тај рат изазвала, и да се води уз крајње офанзиван метод употребе војних снага.⁷⁾

На основу реченог следи да би трајно одређење наше стратегије било вођење одбрамбеног рата. Он би био одбрамбени према његовој политичкој суштини, јер би се водио за одбрану РС, КиМ, југа Србије, као и било којег другог дела Србије. Но, у војно-технолошком и доктринарном смислу, та у основи стратегијска дефанзива изводила би се по начелима офанзивних војних дејстава. Суштина те стратешке концепције састојала би се у следећем: 1. Максимална заштита снага на линији судара, односно на граничном фронту и у стратегијској дубини; 2. Прихватање уз што мање губитака и разарања и амортизовања тзв. првог страте-

7) Радиновић-Чупић, *Политичке, стратегијске и економске основе нове војне доктрине СР Југославије*, Економски институт, Београд, 1996, стр. 72-86.

гијског удара агресора и очување способности узвратног удара; 3. У најкраћем року извршење узвратног стратегијског удара, како по снагама које су носилац тог првог удара, тако и по снагама агресора у његовој целој стратегијској дубини. Тиме се зауставља напад непријатељских снага и присиљава на повлачење или прекид ратних дејстава. При томе тежиште мора бити да се ратна дејства што пре пренесу на територију оне стране која је рат почела. То значи да се морамо једном за свагда лишити опредељења да водимо рат на својој територији.

Избор облика војне организације је један од индикатора операционализације стратешке концепције одбране. Ту су на располагању неколико облика: професионална војска, мешовита (професионално-кадровска) војска и комбинована двокомпонентна војна организација састављена од оперативног дела и милицијских снага. Није тешко одговорити на питање који од наведених облика војне организације највише одговара Србији ако се жели успоставити склад војне организације, облика и величине ратишта и демографских потенцијала земље, њене материјално-техничке и финансијске снаге и наведених и анализираних безбедносних ризика и претњи. Идући методом елиминације, може се рећи да комбиновани двокомпонентни систем војне организације Србији не одговара из више разлога, а посебно што се из искуства бивше Југославије њихова територијална односно милицијска компонента у мешовитим етничким срединама брзо поларизовала и прикључила побуњеничким снагама које су извршиле оружану сецесију од СФРЈ. Таква искуства нам се не смеју поновити. Што се тиче професионалне војске, ни она не може бити оптимални модел организације Србије и то превасходно из материјално-финансијских, али и из морално-традиционалних разлога. Ако се пође од претпоставке да би нашем ратишту (облик, ширина, дубина, стратегијски, оперативни и тактички правци, оперативне просторије и др.) оптимално одговарала бројка од око 70000 припадника мирнодопских снага. Од тога $\frac{1}{4}$ би се односила на старешине и запослене цивиле, а $\frac{3}{4}$ био би борачки састав, те ако се узме најнижи податак о издвајању за професионалног војника који износи око 14000 долара (Румунија⁸⁾), испада да би смо годишње морали издвајати за војску око 1 милијарде долара. То Србија за дуго неће бити у стању. На жалост Србија се јесте определила за професионалну војску, али тако сиромашну и толико бројну да би она тешко могла да одговори безбедносним изазовима која смо претходно разматрали. Нарочито на изазове за одбрану Републике

8) М. Лазањски, *Политика* од 8. 10. 2017, стр. 12.

Српске. За тај изазов је неопходна војска која је у стању да у веома кратком року пројектује своје снаге одговарајућег квалитета, састава и обима које би биле у стању да брзо поразе војне снаге сваке стране која би покушала да угрози опстанак Републике Српске, али да истовремено буде у стању да брани целу територију Републике Србије. Постојећи модел, односно облик војне организације, а то су јединице и састави од око десетак хиљада (ту нису урачунати старешини и запослени цивили) слабо плаћених професионалних војника не би била у стању да ефикасно одговори безбедносним претњама Републици Српској и Србима на северу Косова. Такође модел стратегијског груписања и оперативног развоја без зона одговорности и стратегијских и оперативних праваца које те зоне одговорности захватају више је налик војсци која је намењена за војне интервенције ван земље него што би одговарао потребама одсудне одбране сопствене територије. Вероватно су “реформатори” наше војске од 2000. год. па на овамо пре имали у виду потребе НАТО пакта за војне интервенције под изговором хуманитарних мисија и мировних операција, него непосредне безбедносне изазове пред које се наша земља може наћи у блиској будућности.

Из наведеног следи закључак да безбедносни изазови Србије налажу избор комбинованог модела војне организације који би се састојао из мирнодопског контингента који би био довољан за брзо реаговање и војну победу евентуалних интервентних снага нелегалне државе Косово у њиховој намери да насилно покоре север наше покрајине, као и за заустављање инвазије на Републику Српску, те да омогући ангажовање главних снага војске Србије у том типу локалног рата. Поред мирнодопског контингента, војска Србије треба да има ратни контингент који би се успостављао мобилизацијом из ратне резерве. За то би требало имати разрађен и увежбан одговарајући мобилизацијски систем и масовну војну обуку становништва, како за војне мисије тако и за цивилну одбрану. Да ли такав модел војне организације подразумева враћање обавезног војног рока, то треба добро изанализирати. Такође треба изанализирати да ли се то може компензирати комбинацијом добровољног служења војног рока и повременим али честим позивањем војних обвезника на војну обуку и њихово укључивање у главне одбрамбене снаге и снаге ојачања или резерве, остаје да се види.⁹⁾

9) Исто.

ЗАКЉУЧАК

Претходна разматрања намећу неколико закључних ставова:

1. Косово и Метохија као историјско, културно и цивилизацијско средиште наше државе има у сваком смислу и погледу изузетан значај за геостратешки положај Србије. Својим местом у склопу балканског простора, те обликом и физичко-географским и другим карактеристикама, овај део наше државе називају тврђавом Балкана. Ако имамо у виду да је тај део Србије под окупацијом НАТО пакта, да је на њему нелегална самопроглашена друга албанска држава на Балкану, можемо рећи да је тиме наш државни простор сужен за око 100 км и то на најосетљивијем делу, а то је јужни део коридора 10. Тиме је радикално компромитована ефикасност наше евентуалне одбране на Балканском стратегијском правцу, односно на правцу Јадран-Црно море, или обрнуто. Овај недостатак је тим већи и неповољнији ако имамо у виду чињеницу да на додатних педесетак километара дубине тога правца живи већинско албанско становништво које континуирано испољава деструктивно понашање према држави Србији, стално изазива тензије и прети отцепљењем и припајањем самопроглашеној држави Косово. Тај део наше државне територије Албанци називају Источно Косово, чиме недвосмислено изражавају своје политичко опредељење и најављују даљња прекомпоновања нашег државног простора, што би додатно ослабило наш геостратешки положај на јужном фронту наше одбране.

2. Косово и Метохија, односно косметско питање, како смо га насловили у овом раду, својим актуелним политичким и геополитичким статусом представља безбедносни изазов првог реда и то како за нашу земљу, тако и за регион у целини. Ово из више разлога. На КиМ су стациониране војне снаге НАТО пакта под плаштом снага Уједињених нација (КФОР), али нема сумње да би се оне пре ангажовале у подршци независности те албанске квази државе, него што би штитили мир на том делу Балкана. Надаље, на КиМ САД су формирале своју војну базу, која је све само није пријатељ или фактор наше независности. Север КиМ је још увек фактички ван контроле привремених институција Приштине и под сталном претњом насилне реинтеграције у остатак КиМ над којим привремене институције, из подршку запада имају пуну контролу. Србија ни по коју цену не сме дозволити реализацију таквог једног сценарија, па то може бити узрок нових оружаних сукобљавања, уз врло извесно понашање КФОР-а и НАТО пакта, како његовог дела који се налази на КиМ, тако и алијансе уопште.

3. Република Српска се налази под сталним притиском да се одрекне својих ентитеских овлашћења, да би се, тобоже, успоставила функционална држава БиХ, без чега она не може приступити процесима тзв. евроинтеграција. Насупрот томе, актуелне власти Републике Српске сматрају да је њена будућност не у БиХ, већ у саставу матичне државе, или у најмању руку да буде самостална и независна држава. Обе крајности (унитаризација БиХ, или осамостаљивање РС) у датим геополитичким околностима не би могле проћи без нових сукоба, укључујући и оружане. Како је Србија гарант Дејтонског споразума, а тиме и опстанка РС, Србија је у обавези да на сваки начин, па и оружаним путем, одбрани републику Српску од њеног насилног војног укидања, а то јесте озбиљан безбедносни изазов за нашу земљу.

4. Полазећи од наведена два безбедносна изазова, Србија се мора озбиљно припремити за успешан и ефикасан одговор на њих. То подразумева избор одговарајуће стратешке концепције одбране, избор одговарајућег облика, бројне величине, састава и оперативног распореда војне организације, како би била спремна да по принципу дејстава снага за брза реаговања и офанзивних војних операција, у најкраћем року заустави војну интервенцију на оба споменута српска ентитета и порази интервентне снаге. За те изазове треба дефинисати одговарајуће војне снаге, распоредити их у најповољнијим очекујућим рејонима и увежбати за све могуће и очекиване опције. Посебно је битно истаћи, обе наведене могуће мисије наше војске треба предвидети и унети у одговарајуће стратешке планове. Да се не би поновили масовни егзодуси и убијања нашег народа из деведесетих година двадесетог века и прве деценије двадесетпрвог века.

ЛИТЕРАТУРА

- Иконић С., Каргановић, С., „Западни удар на западну српску државу“, *Печат*, број 488, Београд, 2017.
- Крстић, Б., *Косово између историјског и етничког права*, Кућа Вид, Београд, 1994.
- Лазански, М., *Политика*, од 8. октобра 2017.
- Недељник *Печат*, број 491., Београд, 2017.
- Радиновић Р., „Геостратешки положај Србије и опстанак Републике Српске“, *Политика националне безбедности*, Институт за политичке студије, Београд, 2017.

Радиновић-Чупич *Политичке, стратегијске и економске основе нове војне доктрине СР Југославије*, Економски институт Београд, 1996.

Степић, М., *Косово и Метохија - постмодерни геополитички експеримент*, Институт за политичке студије, Београд, 2012.

Radovan Radinovic

KOSOVO QUESTION AND THE DEFENSE OF SERBIA

Resume

The paper discusses the impact of the Kosovo and Metohija issue on the geostrategic position of Serbia. This takes into account the fact that Kosovo and Metohija was temporarily occupied and that one of the largest US military bases in Europe was built on it. All of this is being examined in the context of possible further recombining of the Balkans, which could not have gone without new armed conflicts. The first-rate security challenge of Serbia that could lead to an armed conflict is possibly a violent merger of North Kosovo into the composition of the self-proclaimed state of Kosovo. This would undoubtedly cause Serbia's military response with incalculable consequences. The survival of the Republic of Srpska is also threatened, and under certain circumstances, this vulnerability could also take the form of an armed conflict. In the role of intervention forces that would have the intention to terminate the Republic of Srpska, the armed forces of Croatia or BiH, or their coalition, could be found, which should lead to military engagement of Serbia, in its role as guarantor of the Dayton Accord. For these security challenges, Serbia must also prepare itself in the form of concrete military actions and procedures.

Keywords: *Kosovo and Metohija, Republic of Srpska, geostrategic position, security challenge, strategic concept of defense, military organization, strategic planning*

* Овај рад је примљен 09. новембра 2017. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 15. новембра 2017. године.